Yttrande Polisorganisationsutredningen (SOU 2012:13)

Sammanfattning:

- Vi avstyrker förslaget att lägga all makt i rikspolischefens händer
- Vi avstyrker förslaget att lägga den faktiska omorganisationen av polisen i en persons händer
- Vi anser att möjligheten att bilda en ny brottsutredningsmyndighet bör utredas på sätt som diskuterades av BRU redan 2005
- Vi anser att det är bra att SÄPO:s roll utreds ytterligare, kanske mot en civil underrättelsemyndighet?
- Vi menar att Rikskriminalen inte får försvagas på det sätt som vi uppfattar att utredningen föreslår
- Vi anser att Statens kriminaltekniska laboratorium organisatoriskt bör placeras utanför polisen som en egen myndighet
- Vi anser att Internutredningar och Inspektionsverksamheten helt bör placeras utanför polisen
- Vi menar att kommunala och privata komplement till polisen bör utredas

1. Våra utgångspunkter och reflektioner, i sammandrag:

Aktuell situation

- Regeringen är öppet missnöjd med vad polisverksamheten levererar (våren 2012).
- Rikspolisstyrelsen redovisar dåliga resultat trots stora förstärkningar (våren 2012).
- Polisorganisationsutredningen (SOU 2012:13) beskriver i kap. 5-6 bl.a. ett antal hinder med polisens nuvarande ledningsorganisation m.m. I kap. 12, Konsekvenser av kommitténs förslag, beskrivs de konsekvenser som man ser om utredningens förslag genomförs. Vi upplever emellertid att det saknas djupgående analyser i denna del varför de verkliga problemen/hindren nonchalerats eller beskrivits på ett sätt som vi inte känner igen (t.ex. samverkan mellan polis och kommun). Utredningen säger bl.a. också ”att ingen kan ta ansvar för helheten”, en uppfattning som vi inte delar.
- Sveriges största tidning har i en serie av artiklar ”dömt ut” hur polisverksamheten fungerar, en bild som inte motsagts varken av regeringen av RPS. Vidare har Polisförbundet i en aktuell debattartikel i princip ställt sig bakom kritiken och säger att ”polisverksamheten saknar ledning och styrning”.
- Statskontoret har i två rapporter dels dömt ut hur förtroendemannainflytandet fungerar inom polisen, dels konstaterat att regeringen varken styr eller leder polisverksamheten på sätt som kan begäras i en rättsstat. Utredningen menar att varken RPS styrelse eller polisstyrelserna tar något egentligt ansvar för hur polisverksamheten ska bedrivas. Samma utredningar menar också att organisationsformen för polisverksamheten, en eller flera myndigheter, i sig inte spelar någon roll; förbättringspotentialen finns oavsett organisationsform.

- Många kommuner saknar en organiserad polisverksamhet; den nuvarande organisationsformen har koncentrerat polisresurserna till residensstäderna. Försöket att reformera polisverksamheten genom den s.k. närpolisreformen misslyckades.
- Polisen är sedan mitten av 1960-talet i många stycken en oreformerad monopolverksamhet. I samband med förstatligandet 1965 försvann många av de naturliga kontaktytorna med kommunerna. Verksamheten centraliserades till Rikspolisstyrelsen i Stockholm och blev i princip en angelägenhet endast för staten. Kommunerna tappade därmed intresset för polisfrågorna och Sveriges Kommuner och Landsting har heller aldrig profilerat sig inom detta område. Efter tio år av förstatligande uppkom en motrörelse med krav på ökat lokalt inflytande. Detta resulterade i 1975 års polisutredning som 1979 avgav sitt slutbetänkande. Denna utredning processades sedan under 10 år i en polisberedning som 1989 kom med sina slutsatser att RPS makt måste minskas till förmån för mer lokalt inflytande över hur man vill organisera sin polisverksamhet. RPS blev endast en central förvaltningsmyndighet för polisen medan makten över det vardagliga operativa polisarbetet flyttades ut till polismyndigheterna. Efterhand försvann också länsstyrelserna och landshövdingarna och det politiska inflytandet överlämnades till lokala polisstyrelser utsedda av regeringen. Att den ledningen och styrningen av polisverksamheten aldrig kom att fungera bekräftades slutligen av Statskontoret, se ovan.

Komplikationer

- Inom rättsväsendet har samtliga myndigheter utom polisen reformerats under senare år; men polisen ”orkade vi inte med” enligt den tidigare justitieministern Bodström. Detta är förstås särskilt besvärligt när han i samma andetag säger att ”polisen i vissa fall är som en stat i staten” (se Tryggare Sveriges bok Vanmakt, s. 127 ff.). Politiker försvarar sig inte sällan med att ”polisen är så komplicerad” så därför orkar vi inte med att förändra den. Istället blir polispolitiken enbart en fråga om resurser; ”vi vill ha 20 000 poliser och det är fler än vad våra politiska motståndare vill ha”.
- Tillståndet i flera kommuner har i vissa fall gått överstyr; förorter brinner och varken polis, brandkår eller ambulanser vågar sig in i vissa områden utan mycket omfattande förstärkningar och något ”normalt” närpolisarbete har aldrig kommit tillstånd på dessa platser där det bäst skulle behövas.
- Brottsutredningsverksamheten hos polis och åklagare får allt svårare att hålla jämna steg med brottslighetens utveckling; även grova brott tvingas nedprioriteras eller utreds inte alls. Beträffande de så kallade vardagsbrotten kan det vara ännu sämre. De kan ”skrivas av” i samma stund som anmälaren lämnar polisstationen. Vidare finns ingen samlad statistik på vilka som får respektive inte får sina brott utredda, vilket är en farlig utveckling som i värsta fall kan leda till olika slags diskriminering. Även risken för korruption ökar.
- Den grova organiserade brottsligheten breder ut sig även utanför storstäderna; polisens egen underrättelseverksamhet rapporterar att organiserad gängkriminalitet ökar även i mindre städer eller på ren landsbygd. Hot och

utpressningar ökar som en följd av denna utveckling. Det blir allmänheten som till sist kommer att få betala priset trots att verksamheten inledningsvis ofta ses som ”gängkrig” som inte allmänheten behöver oroa sig för. När ”territoriet” är vunnit kommer den vinnande parten att kunna regera ensam och bl.a. ta ut så kallade beskyddaravgifter från företagarna på orten.

- Polischefer som externrekryterats med juridisk examen i botten och som genomgick en särskild traineeutbildning på 2,5 år inom rättsväsendet är på väg att pensioneras bort, eller har försvunnit på annat sätt. Dagens polischefer har därför en annan bakgrund i och med att kraven på juridisk examen är borta. Cheferna utgörs i stor utsträckning av internrekryterade poliser som fått en kortare ”chefsutbildning” och som ett komplement har man ibland anställt handläggare med juristbakgrund.
- Väktare och ordningsvakter ”tar över” många mycket svåra arbetsuppgifter beträffande ordningshållning utan att det finns ett organiserat samarbete med eller support från polisen. Kontrollen över utvecklingen av den privata säkerhetsindustrin torde vara minimal eller obefintlig.
- Inom polisen växer problemen mellan de fackliga organisationerna; det beskrivs öppet att poliser inte ”accepterar” att vissa arbetsuppgifter utförs av så kallade civilanställda. För något år sedan hotade till och med SACO/JUSEK att dra Polisförbundet inför domstol på grund av påstådda ”mobbningsfall”. Civilanställda beskriver att deras kompetens inte värderas och att de inte får den uppskattning de borde få med hänvisning till sina kvalifikationer (jämför. t.ex. vårt seminarium med ST i Almedalen 2011).

Hur skulle man kunna utveckla brottsbekämpningen?

- Enligt vår mening är lösningen på de problem som beskrivits ovan inte att lägga ihop de 21 polismyndigheterna till en enda myndighet, alltså på motsvarande sätt som gjorts med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen etc. Det som framför allt skiljer är att polisens arbete måste bygga på allmänhetens förtroende, om man ska få några resultat. Polisen kan inte själv klara av att bekämpa brottsligheten utan man är i princip helt beroende av allmänhetens stöd. Polisforskningen blir allt klarare på att det som avgör om polisen får allmänhetens stöd främst handlar om vilket bemötande som allmänheten får av sin polis – ett vänligt och professionellt bemötande från de enskilda polisernas sida är alltså mycket avgörande för om de ska bli accepterade av allmänheten eller ej. För att få till stånd sådana möten måste polisverksamheten bedrivas mycket lokalt så att poliserna träffar allmänheten på ett naturligt sätt, i vardagen. Självklart ska poliserna därvid upprätthålla polisrollen och inte spela socialarbetare, fritidsledare eller annat där polisrollens exklusiva befogenheter försvinner. Men samverkan polis och kommun uppvisar fortfarande stora brister (se t.ex. Rikspolisstyrelsens inspektion 2012:2).
- Vår erfarenhet är att ett väl utfört polisarbete är helt ovärderligt för att en kommun ska kunna upprätthålla sina andra basala ansvarsområden som skola, socialtjänst, fritidsverksamhet etc. I de fall som dessa verksamheter sätts under press från brottsligheten så måste de kommunansvariga veta att det lokalt i kommunen finns en närvarande polis som kan upprätthålla ordningen t.ex. när invånarna eller anställda utsätts för hot eller våld. Annars kommer kommunerna

inte att kunna upprätthålla den service som allmänheten förväntar sig, och med rätta kräver. En närvarande och effektiv polisverksamhet går alltså inte att överskatta; den är avgörande för att kommunerna ska kunna blomstra och utvecklas så att man drar till sig både människor och företag (jämför de problem som kommunalråden tvingas hantera i Malmö, Göteborg och Stockholms förorter med den mer positiva utvecklingen t.ex. i New York).

I sammanhanget kan också noteras att regeringen i den viktiga propositionen ”En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken” (Prop. 2010/11:47, avsnitt 14 s. 60), uttalar följande inriktning: ”Kommuner och landsting har huvudansvaret för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, förskolan och skolan, alkohol- och tobakstillsyn, socialtjänst, missbruks- och beroendevård, behandling och rehabilitering och det brottsförebyggande arbetet”. Med en sådan inriktning blir det ju allt tydligare att kommunerna inte klarar detta utan hjälp av en närvarande och effektiv polis. Samtidigt måste kommunerna få det egna lokala brottsförebyggande arbetet att fungera.

- Den befintliga polisverksamheten i vårt land kan därför inte effektiviseras endast genom några enkla organisatoriska förändringar. Den måste reformeras i grunden för att anpassas efter de problem som den är satt att lösa. Dessa problem är i dagsläget så komplexa att det är omöjligt att lösa dem med sådana organisatoriska lösningar m.fl. som togs fram för mer än 50 år sedan. Om man skulle börja om från ett nolläge; vem skulle komma på tanken att utbilda en yrkesgrupp som kallas ”poliser” och som skulle ha till yrke att kunna hantera alla de sociala problem som kallas ”brottslighet” och ordningsstörningar?

  Istället skulle man sannolikt tillskapa olika organisationer med olika kompetenser och ansvarsområden. Den viktigaste skillnaden ligger i att polisarbetet på lokal nivå, i kommunerna, är av ett helt annat slag än polisarbetet som handlar om att bekämpa den organiserade brottsligheten. Det lokala polisarbetet är en del (och den viktigaste) för att kommunerna ska kunna förebygga brott bland sina invånare. Den polisverksamheten ska alltså ses som en kommunal angelägenhet på samma sätt som man ser på kommunernas ansvar för skolan, socialvården, fritidsverksamheten etc. Alltså en helt omistlig verksamhet som kommunledningarna måste förfoga över för att klara lag och ordning i sina kommuner.

  Bekämpningen av den organiserade brottsligheten kräver däremot ett helt annat synsätt och helt andra kompetenser. Här handlar det om att arbeta över hela landet och även internationellt för att kunna komma åt olika grupperingar. Men det kan även handla om att arbeta lokalt, framför allt i de större städerna, men med ett annat perspektiv än vad som är det som krävs av den lokala polisen; den lokala polisen kan inte ta detta ansvar eftersom den huvudsakligen ska arbeta med nära kontakter med invånarna, särskilt med ungdomen. Den organiserade brottsligheten har redan ”passerat” detta stadium och måste nu angripas med andra metoder som den lokala polisen varken kan eller ska behöva tillämpa. Av beskrivningen ovan är det lätt att inse att det inte bara går att svara enkelt på frågan om vi ska ha en eller flera polismyndigheter i vårt land. Det handlar istället om att se vilka brott och ordningsstörningar som polisen är satt att arbeta med för att i slutändan kunna besvara frågan vilken organisationsform som ska användas. Den lokala polisverksamheten ska bedrivas längst ute i kommunerna

medan polisarbetet mot den organiserade brottsligheten i normalfallet ska bedrivas centralt eller centraliserat. Samma angreppssätt måste användas för att bedöma hur andra polisarbetsuppgifter ska organiseras. Man måste börja med att försöka beskriva hur verksamheten ska bedrivas på bästa sätt för att slutligen hamna i hur den ska organiseras.

- En annan lika viktig och svårbesvarad fråga är hur brottsutredningsverksamheten ska organiseras. Även här måste man börja med att klara ut vad och hur man ska bedriva den verksamheten för att slutligen komma fram till hur den bäst organiseras, centralt eller lokalt eller kanske en mix. Här kompliceras bilden ytterligare av att det är åklagarna som leder en stor del av denna verksamhet men utan att kunna själva bestämma över vilka utredningsresurser som man har till sitt förfogande. Det finns alltså ett delat ledarskap över brottsutredningsverksamheten som självklart ställer till (stora) problem när det gäller effektiviteten. Det borde varit dags för länge sedan att man vågat göra något radikalt åt denna situation; det går därför inte heller att säga att bara man centraliserar utredningsverksamheten under en polismyndighet så blir allt frid och fröjd. Istället borde man på allvar fundera på om det går att på sikt slå ihop all brottsutredningsverksamhet under en gemensam hatt som innehåller åklagare, poliser, utredare, ekonomer etc. Hur en sådan nationell utredningsverksamhet bäst ska organiseras måste självfallet utredas i detalj.
- Sammanfattningsvis handlar modern brottsbekämpning om att statsmakterna måste bestämma sig för vad man vill ha ut av de brottsbekämpande myndigheterna; alltså vilka strategier ska gälla på detta område och vilka kompetenser behövs för att klara av att genomföra strategierna. Dessutom måste man ta höjd för hur både traditionell polis- och åklagarkultur kommer att reagera på de förändringar som måste komma tillstånd; annars kommer en ny(a) organisation(er) inte att kunna överleva och få de framgångar som är ett måste för att klara av brottsbekämpningen i vårt land.

  Därutöver måste alla rutiner och processer ses över så att det som man bestämt sig för att göra verkligen också blir genomfört, på det sätt som ytterst regeringen bestämt (det är väl i just denna del som regeringens kritik av polisen verkar vara mest angelägen).

  Också strukturen är avgörande för framgång; hur man ska arbeta i förhållande till varandra för att effektivisera det samlade arbetet är en avgörande frågeställning. I denna del spelar det ingen roll om det finns en eller flera myndigheter och om dessa arbetar lokalt eller centralt/centraliserat; de måste förstås samverka och samarbeta så att det samlade resultatet blir så bra som möjligt oavsett hur de organiserats. Grundläggande för framgång är också att det finns en strukturerad samverkan mellan det offentliga och det privata, även på detta område. I Sverige opererar några av världens ledande säkerhetsbolag (Securitas och G4S), men vi saknar i princip all organiserad samverkan mellan dessa bolag och polisen trots att deras väktare i dagsläget i praktiken fullgör allt fler mycket svåra och känsliga arbetsuppgifter i lokalsamhället.

  Till detta kommer vilken samlad kompetens som måste finnas för att bemanna en (eller flera) brottsbekämpningsorganisation(er) på ett optimalt sätt; alltså, vilka slags människor behövs och vad ska de egentligen kunna för att klara av jobbet? Som en avgörande del i kompetensen ligger förstås ledarskapet; vilka chefer

behövs, vad ska de kunna och hur ska de använda sina personliga signalsystem för att optimera resultatet av chefsansvaret så att de uppfattas som legitima ledare.

Med en sådan utgångspunkt för utvecklingsarbetet ser vi att det inte på ett enkelt sätt går att besvara frågan om polisen ska vara en eller flera eller 21 olika myndigheter. Inte heller går det att säga att bara för att man är polis så kan man klara av alla olika jobb som finns inom det moderna brottsbekämpningsområdet. Inte heller går det att säga att förhållandet mellan åklagare och poliser är för alltid bestämt eller att polischefen ska vara jurist eller inte. Inte heller att ”civilanställda” alltid ska ses som något slags biträden till poliser. Allt detta borde kastas på historiens skräphög; polisarbetsuppgifterna som de traditionellt beskrivs är alldeles för viktiga för att inte tas på största allvar nu snart 50 år efter ”förstatligandet”; problemen och utmaningarna som rättsstaten står inför är så omfattande att allt annat än ett sådant holistiskt synsätt som skissats ovan borde vara bannlyst. Vad detta kommer att kosta är en helt annan historia; det blir inte billigare än i dag. Att ”20 000 poliser” skulle räcka för att klara utmaningarna vi står inför är inte trovärdigt. Rättsstatsfrågorna är grundläggande för att klara av alla andra utmaningar som vi står inför i vårt land, ute i kommunerna och på central nivå; detta måste få kosta de skattepengar som behövs.

2. Några viktiga erfarenheter att beakta vid organisationen av polisverksamhet

- Regeringen måste ta ansvar för den statliga polisen. Om polisverksamheten uppfattas som svår eller omöjlig att styra måste regeringens möjligheter att styra förbättras. Med det föreliggande förslaget centraliseras istället makten till en ensam rikspolischef – det kommer leda till nya problem som bör undvikas.
- Olika typer av styrning krävs för olika typer av polisverksamhet: renodlad central styrning av kampen mot den organiserade brottsligheten, mycket lokal styrning av polisverksamheten i landets kommuner och (kanske) ett mellanläge beträffande styrningen av brottsutredningsverksamheten.
- Det bedrivs egentligen helt olika verksamhet inom polisen: uniformerad yttre verksamhet och brottsutredningsverksamhet som företrädesvis sker bakom skrivbordet. De olika verksamheterna kräver helt olika rekrytering och helt olika utbildning. Den omnipotente ”polismannens” tid är över, likaså generalistens (bl.a. eftersom inga poliser vill vara generalister).
- Det ställs helt olika krav på samverkan och samarbete:
  - Lokal nivå: samverkan/samarbete med kommuner, enskilda, företag och NGO.er m.fl.
  - Central nivå: samverkan/samarbete regering, centralmyndigheter, internationella organ, sammanslutningar av företag, NGO.er m.fl.
  - Regional nivå: mycket osäkert, främst förstärkningsfrågor, helt beroende på framtida organisation av regionerna. Stora risker för dubbelarbete, risker för kompetensbrister, risk för problem med legitimiteten.

3. Vårt ställningstagande, med vissa rekommendationer

Vi avstyrker förslaget att lägga all makt i rikspolischefens händer
Vi avstyrker förslaget att lägga ansvaret för den samlade polisverksamheten inklusive SÄPO och Statens Kriminaltekniska Laboratorium (SKL) i en mans eller kvinnas händer; dels eftersom vi menar att regeringen inte bör avhända sig ansvaret för den samlade polisverksamheten så lättvindigt som föreslagits i utredningen, dels eftersom maktkoncentrationen hos en enskild myndighetschef blir alldeles för stor och dels för att den svenska polisen i dagsläget synes vara i ett mycket utsatt tillstånd. RPS redovisar själv – trots mycket stora resurstilldelningar under senare år – resultat som verkar ofelbart peka i fel riktning.

Ganska omedelbart efter Rikspolisstyrelsens tillkomst 1965 anklagades dåvarande rikspolischefen Carl G. Persson för att vara en centralist som ville låta ”Stockholm” bestämma över polisväsendets innersta skrymslen från Ystad till Haparanda. Bara tio år senare tvingades man därför tillsätta 1975 års polisutredning med direktiven att bl.a. minska centralstyrningen.

Med den föreliggande utredningen har vi passerat Carl Persson-epoken med hästlängder eftersom förslaget handlar om – som vi uppfattat det - att låta rikspolischefen ensam få det operativa ansvaret för landets hela polisverksamhet, centralt-regionalt och lokalt, inklusive SÄPO och Statens Kriminaltekniska Laboratorium - läs statens hela våldsmonopol. En sådan maktkoncentration av detta våldsmonopol i en ensam tjänstemans händer leder ofelbart och omedelbart till behovet av ständiga ”politiska” underhandsuppgörelser mellan regering och rikspolischef och mellan rikspolischef och främst Svenska Polisförbundet, ständiga slitningar inom polisorganisationen beträffande vad som ska skötas centralt respektive regionalt och lokalt m.fl. grundläggande frågor om hur ett lands våldsmonopol ska utformas.

Vad vi uppfattat som särskilt märkligt med det framlagda förslaget är att rikspolischefen ytterst också ensam kan bestämma polisarbetet i landets kommuner ska bedrivas, både vad gäller inriktning och resurser men även direkt operativt på fältet. Förslagen tycks inte innehålla några begränsningar för centralmakten eller några motsvarande mandat, befogenheter eller veton för kommunerna. Det leder till uppgörelser i slutna rum som håller både riksdagen och den samlade pressen utanför och med minskade möjligheter till insyn och kontroll. Riskerna för ständiga kompromisser och otydligheter i den faktiska ledningen och styrningen ökar – alltså precis motsatsen mot vad utredningen har beskrivit. Också avsaknaden av dimensioneringar – förutom antalet poliser – gör att det blir väldigt svårt att förstå hur och på vilket sätt man tänker bemanna t.ex. den regionala nivån. En kort skrivning om att civilanställda också fortsättningsvis kan riskera att förlora jobben kommer inte heller att underlätta ett genomförande av utredningens förslag.

Vikten av polisarbetet långt ut i lokalsamhället kan inte nog betonas. Men vi kan inte finna att utredningen redovisat några formella möjligheter för landets kommuner att ha någon faktisk påverkan på hur polisverksamheten i deras kommuner kommer att bedrivas. Visserligen finns det långtgående skrivningar om vikten av att polisen ska samverka med kommunerna etc., men vi kan inte se några faktiska påverkansmöjligheter eller direkta veton som kommunerna kan använda sig av om de inte är nöjda med den statliga polisen

eller på annat sätt känner sig förfördelade. Om detta förhållande är avsett från utredningens sida så kan vi inte annat än uttrycka vår förvåning; om igen sätts kommunerna i strykklass av statens våldsmonopol. Oavsett välvilliga skrivningar i utredningsbetänkandet så kommer dessa texter vara av intet värde den dag det blir allvar. Ytterst blir det då rikspolischefen som kommer att döma av hur många poliser det blir i Rosengård respektive i Landskrona. Detta är inte en tillfredsställande lösning i en rättsstat; allt vackert tal om ”att tala med varandra”, ”att vi kommer alltid överens”, ”vi har att göra med vuxna och förnuftiga personer” etc. är av intet värde den dag det blir kamp om polisresurserna. Att tro något annat är både okunnigt, naivt och farligt; vi måste förbereda oss också för när ovädersdagarna kommer.

Polisen är som myndighet erfarenhetsmässigt mycket svår att styra. Detta får emellertid inte innebära att staten ger upp och via regleringsbrev eller andra ”dokument” (som statsministern uttryckte det i Ekots lördagsintervju härförleden) överlämna i princip hela makten över landets inre försvar till en ensam myndighetschef. Den politiska nivån måste i val kunna ställas till ansvar för hur man sköter denna i fredstid viktigaste verksamhet. Vi menar att regeringen inom detta område måste tvingas ta mer politiskt ansvar för verksamheten, inte mindre. Om detta hade gällt redan i dagsläget är vi övertygade om att polisens tillstånd inte kunnat vara så dåligt som RPS beskriver, vi hade inte haft brottsuppklaringar som ligger på några få procent för viktiga brottsområden, vi hade inte haft slitningarna i Malmö mellan polis och kommun och vi hade heller inte haft kommuner eller landsändar som i princip är helt utan poliser.

Regeringens ansvar ska utformas i enlighet med konstitutionen – vi pratar självklart inte om något ministerstyre – men i diskussioner om hur en framtida polisverksamhet ska utformas så bör den inte organiseras på sätt att det tillskapas en ventil för regeringen ”att skylla ifrån sig på sin rikspolischef” om verksamheten inte fungerar.

Det enklaste sättet för att regeringen att få bättre kontroll blir därför att dela upp makten över våldsmonopolet på fler myndigheter som man kan lättare kan styra. Också det förhållandet att regeringen själv, utredningen och anlitade expertmyndigheter hyser stora betänkligheter mot hur dagens polisorganisation leds och om dess ineffektivitet gör att det vore mycket oklokt att lägga ytterligare arbetsuppgifter och ansvar på en sådan organisation (jämför ovan).

Det motsatta är egentligen det självklara, såväl för en polisorganisation som för andra stora organisationer och företag som hamnat i problem. Det handlar om att renodla arbetsuppgifter, specialisera på det som var och en är bäst på/divisionalisera, anställa specialister, utbilda till verklig spetskompetens, förenkla utkrävandet av ansvar i olika resultatenheter, öka insynen samt öka ägarens/regeringens möjligheter att verkligen styra på målet genom tilldelning av erforderliga resurser (som blir spårbara på helt annat sätt än som gäller idag när man utan öronmärkning lägger alla medel i en hög hos RPS).

Med ett sådant resonemang förstår var och en att det framlagda förslaget i praktiken strider mot samtliga dessa erfarenheter. Istället för att försöka väcka liv en polisverksamhet som misskötts av regeringar i många år oavsett politisk färg borde man nu istället ta möjligheten att reorganisera hela den samlade brottsbekämpningen i landet. Istället för att lägga alla ägg i en korg (eller svart hål som flera debattörer uttalat

beträffande tillståndet i den svenska polisen just nu), borde regeringen ta chansen att på allvar effektivisera över hela linjen, främst centralt och lokalt (beträffande den föreslagna regionala organisationen är vi däremot mycket frågande). Med en sådan ansats skulle en verklig renodling kunna göras beträffande vad poliser borde jobba med, hur åklagare och andra kompetenser borde utnyttjas bättre i utredningsverksamheten, hur den samlade kampen mot den grova och organiserade brottsligheten måste förbättras etc.

Vi menar därför att det är dags att regeringen måtte utreda hur man skulle kunna förbättra landets samlade brottsbekämpning istället för att som nu ensidigt försöka förnya polisen (en process som enligt utredningen också under flera år framöver kommer att ytterligare minska polisens samlade effektivitet, vilket verkligen borde oroa och i sig mana till försiktighet).

Ett sådant arbete kan drivas som en fortsättning av Polisorganisationskommitténs arbete eller kanske hellre i en ny parlamentarisk utredning som leds på högsta politiska nivå.

Vi avstyrker förslaget att lägga den faktiska omorganisationen av polisen i en persons händer

Med vårt förslag följer att vi också avstyrker utredningens förslag om att tillskapa en tjänstemannaledd så kallad genomförandegrupp för att på ett minimum av tid genomföra utredningens förslag. Vårt enda tillägg i den delen kan till största delen liknas med våra argument varför man inte kan låta en ensam rikspolischef få ansvar för en centraliserad polisorganisation på snart 30 000 anställda, landets största statliga verksamhet; det handlar om makt. Regeringen kan inte överlämna till en person att forma i princip hela den svenska polisen på central, regional och lokal nivå.

Det handlar om frågeställningar som ingen vågat peta i under snart 50 sedan förstatligandet. Att tro att det nu skulle gå att överlåta till en ensam tjänsteman, låt vara i nära förening med rikspolischefen, att klara av detta är enligt vår mening inte ansvarsfullt. Även om vederbörande skulle få fram en lösning på de två år som står till buds så skulle den vara förenad med så många kompromisser och frågetecken att de praktiska konsekvenserna skulle kunna bli förödande, på alla sätt, inte minst i personalens ögon. Alla som varit med, alla som kan sin polishistoria och alla som kan lite om de praktiska effekterna av den s.k. poliskulturen vet att ”djävulen ligger i detaljerna”; och då brukar det inte bli mycket verkstad av förslagen, varför vi vill varna för att försöka gå den vägen framåt. Vi har också uppfattat att utredningen föreslår att genomförandegruppen ska kunna sjösätta en helt ny polisorganisation utan att gå via parlamentet. Av ovanstående resonemang följer att vi självfallet avfärdar ett sådant förslag som helt omöjligt. Även frågor som inte direkt rör riksdagens lagstiftningsmakt är av sådan avgörande betydelse för lång tid framåt att vi inte kan förstå annat än att den slutprodukt som den särskilde utredaren och rikspolischefen gemensamt kommer fram till måste läggas på riksdagens bord för avgörande.

Vi anser att möjligheten att bilda en ny brottsutredningsmyndighet bör utredas på sätt som diskuterades av BRU redan 2005

När det gäller brottsutredningsverksamheten uppfattar vi att utredningen är mycket pessimistisk, säkert som en följd av att Riksrevisionen (och andra) beskrivit de problem man kan se i den verksamheten. Trots stora resurstillskott verkar högarna av icke

påbörjade utredningar att öka samtidigt som brottsuppklaringen minskar, en ekvation som aldrig gått ihop och som nu verkar ha förvärrats, antagligen för att brotten blir grövre och mer svårutredda. Situationen blir inte enklare av att rikspolischefen själv medger att kåren är både ung och oerfaren och samtidigt inte så intresserad av att jobba med utredningsverksamheten. Allt verkar gå åt fel håll just nu när också de många nya poliserna öppet kan säga att de inte är intresserade av att sitta inne och jobba som brottsutredare. Man vill hellre vara ute ”där det händer saker” och göra ”det man är utbildad för” (våra citat).

Sedan förstatligandet av polisen har det varit en ständig kamp för polischeferna att försöka balansera de två icke kommunicerande ”poliskärlen”, ordning och krim (O och K). Numera har beteckningarna ändrats men andemeningen är densamma; två mycket skilda verksamheter. Problematiken förvärras också av det samtidigt pågått en ständig kamp inom polisens brottsutredningsverksamhet, mellan poliser och civilanställda. På många ställen har verksamheten infekterats svårt av dessa revirstrider; poliser värnar om sina tjänster och civilanställda, både akademiker och icke-akademiker, menar att är väl så skickade att utreda brott som poliser. Strider som dessa förvärras av att de sker inom ramen för ett statligt monopol; åklagarna kan ju inte gå till ”grannfabriken” och processa sina utredningar. Många polischefer och polisiära mellanchefer vet att civilanställda många gånger är väl så skickade som poliser att utreda mängdbrott men på grund av ”polismonopolet” så kommer organisationen aldrig vidare med att själv försöka lösa ut en fråga som denna. Den politiska nivån har aldrig tagit i denna problematik. Istället har man förvärrat den genom att efterhand alltmer generöst tillåta att brottsanmälningar inte utreds, av en mängd olika skäl, inklusive ekonomiska. Detta har medfört att en allt större del av själva brottsbeivrandet har hamnat utanför våra domstolar; att med de små stegens tyranni flytta bort allt mer från domstolarnas ansvarsområde blir förstås farligare allt efterhand – frågan är därför om den gränsen redan är nådd?

Ytterligare en infekterad strid har förts sedan förstatligandet inom detta område. Det handlar huruvida polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten som ska leda förundersökningarna, alltså se till att brottsutredningsverksamheten kan bedrivas så effektivt som möjligt. Striden har böljat men polisen har oftast stått som segrare och därigenom fått allt större befogenheter inom detta område. I stora polismyndigheter har förundersökningsledarskapet delegerats långt ner i organisationen, inte minst som ett led i lönekampen. Alla kan förstå att ett delat ledarskap är i princip inget ledarskap; detta i förening med att det är polisens mellanchefer som chefar över polisutredarna, och inte åklagarna trots att dessa har det yttersta ansvaret för utredningarna, visar ytterligare på svårigheterna.

Under flera år efter millennieskiftet hade en mycket kompetent utredning, Beredningen för Rättsväsendets Utveckling (BRU) ansvaret för att komma med förslag på effektiviseringar inom brottsutredningsområdet. Utredningen producerade ett antal utredningar med förslag till förbättringar och effektiviseringar. Mycket har genomförts men den hetaste potatisen, att försöka ensa förundersökningsledarskapet på en hand, har ingen vågat ta i. I betänkandet En ny uppgiftsfördelning mellan polis och åklagare SOU 2005:84 beskrev BRU problemet i ett nötskal (s.22): ”enligt vår bedömning finns det avgörande nackdelar med den organisationsstruktur som finns idag och som innebär att polisen efter egen bedömning ställer resurser till förfogande för den brottsutredning som

åklagaren leder. Vi menar att det hade varit bättre om polis och åklagare på lokal nivå tillhört samma organisation, på liknande sätt som i Danmark och Norge. En sådan organisationsform skulle leda till att polisen och åklagarna kunde arbeta efter samma prioriteringar. Vi anser därför att den gemensam organisation för polis och åklagare skulle skapa bäst förutsättningar för ett effektivt brottsutredningsarbete. Enligt våra direktiv omfattas inte frågan om polis och åklagare bör inordnas i samma organisation av uppdraget. Vi är därmed förhindrade att föreslå den lösning som enligt vår mening skulle skapa de bästa förutsättningarna för ett effektivt brottsutredningsarbete. De förslag vi lägger fram utgår därför från att någon sammanläggning av polis- och åklagarorganisationen inte ska ske…".

Vi menar att man i vårt land inte längre kan nonchalera erfarenheter som dessa. Vi menar också att Polisorganisationsutredningen inte heller kan nonchalera dem med en ny hänvisning till att det saknas direktiv för att komma med förslag på detta område. Frågan om att effektivisera hela brottsutredningsverksamheten inom polisen hänger så intimt ihop med hur förundersökningsledarskapet kan bedrivas, att frågeställningen inte kan avfärdas ytterligare en gång. Förtroendet för rättsstaten står på spel! Samtidigt borde man en gång för alla försöka avskaffa kravet på att åklagarna ska vara "objektiva" vid sina bedömningar. Detta har ställt till en massa onödigt trassel. En förstärkt förundersökningsledning borde innebära en stor fördel för samhället, men samtidigt måste man självklart se till att advokaterna har resurser att ta tillvara de misstänktas rättigheter på bästa sätt. Vi ser ingen motsättning i detta utan tror att det ytterst också gynnar de som drabbas av brott.

Enligt vår mening bör det därför snarast utredas hur en sådan effektivisering skulle kunna gå till. I det sammanhanget måste också utredas hur alla de brottsutredningar som handlar om brott mot våra gemensamma trygghetssystem ska hanteras. Vi tänker på brott som upptäcks av Försäkringskassan och andra viktiga myndigheter. Dessa brott blir ofta liggande länge utan åtgärd hos polissystemet eftersom de inte anses tillräckligt "prioriterade". Det handlar om brott som kan sätta tilltron till systemen i gungning, t.ex. vissa bedrägerier som tömmer systemen på stora mängder pengar, vissa arbetsmiljöbrott m.fl. I sammanhanget kan noteras att fiskala brott, alltså där staten tappar skatteinkomster, utreds av skattemyndighetens egna utredare. Det är hög tid att fundera på om sådana andra viktiga myndigheter också ska ha sina egna brottsutredare eller om man i vart fall inte också måste säkerställa att det i en moderniserad utredningsapparat finns kompetens och resurser nog för att utreda dessa brott. Ett näraliggande område är brotten mot miljön och jaktbrotten; här handlar det om att kunna säkerställa folkhälsan eller att kunna upprätthålla en statlig rovdjurspolitik; då duger det inte att sådana frågor i praktiken kan avgöras av om det finns en enskild brottsutredare någonstans som tar tag i utredningen, annars läggs den på hög. Även i dessa fall måste utredningsresurser säkras, antingen i en moderniserad utredningsmyndighet eller hos de berörda myndigheterna själva. Det beskrivna handlar ytterst om hur polisens brottsutredningsverksamhet är organiserad varför en utredning om polisens organisation inte kan förbi gå den.

Vid en översyn av polisens organisation för att utreda brott blir det också självklart att fundera också över kompetens och resurser; här har rikspolischefen nyligen beskrivit sin syn beträffande bl.a. större inslag av civila specialister.

Lika självklart blir det att fundera över hur en sådan här föreslagen ny myndighet ska organiseras; det ligger nära till hands att föreslå en ny myndighet som hanterar alla åklagarledda förundersökningar, medan polisen själv även fortsättningsvis tar ansvaret för de s.k. mängdbrottsutredningarna. Med en sådan uppdelning blir det lättare för regeringen att bedöma resurs- och kompetensbehoven för att säkerställa att i princip samtliga brottsutredningar blir processade på ett professionellt sätt och inom givna tidsramar. Efterhand får erfarenheterna visa om man ska gå ännu längre och föreslå att hela den samlade brottsutredningsverksamheten mår bäst av att ligga i en sådan ny myndighet, helt utanför polisorganisationen.

Sådana förslag leder naturligtvis till en massa svåra frågor om bemanning och kompetens för att undvika dubbelarbete och förändringen går heller inte att genomföra över en natt. Med en sådan ny myndighet kommer mycket av brottsutredningsverksamheten att utföras av civila specialister, vilket innebär att den exklusiva poliskompetensen istället kan användas huvudsakligen i uniformerad tjänst, ute hos medborgarna - där den är mest efterfrågad och i princip oersättlig.

Vi anser att det är bra att SÄPO:s roll utreds ytterligare, kanske mot en civil underrättelsemyndighet?
Under många år och i många olika utredningar har staten funderat på vilka frågor som SÄPO ska ha ansvaret för. Vi menar, med hänvisning till bl.a. ovan nämnda diskussion om makt och styrning av polisväsendet, att det nu är dags att på allvar fundera på om Sverige skulle vara betjänt av en helt civil underrättelsetjänst istället för ett SÄPO som mer och mer avlövats sin polisiära kompetens. De resterande poliserna borde med fördel överflyttas till Rikskriminalpolisen och där bli ett värdefullt tillskott bl.a. vad gäller kompetensuppbyggnaden inom hela personsäkerhetsområdet.

Statsnyttan måste gälla i detta fall: Kalla kriget är slut, den organiserade brottsligheten trycker på, teknikutvecklingen särskilt inom IT-området går med raketfart, lagstiftningen blir allt svårare att hantera både ur ett EU- och integritetsperspektiv m.m. Den öppna polisorganisationen har haft stora svårigheter att få till och implementera en underrättelseverksamhet värd namnet; polisrollen ställer till problem med krav på handling, minutoperativa beslut, spaning och handlingskraft istället för långdraget och mycket detaljstyrt kontorsarbete bakom datorerna med stora mått av genomgång av öppna källor som är helt oglamorösa. Kanske kan en framtida civil underrättelsetjänst, som inte behöver fundera t.ex. på frågor om att inleda förundersökning och upprätthålla en polisroll, också försörja den framtida öppna polisen med de underrättelser som den organisationen behöver för att kunna bekämpa brottsligheten? En sådan frågeställning ligger helt i linje med vad som ovan beskrivits som vägledande för att kunna effektivisera brottsbekämpningen i vårt land; specialisera och professionalisera.

Många poliser och polischefer menar att den öppna polisens underrättelseverksamhet fortfarande inte är helt accepterad inom polisen trots snart 25 år på nacken. Frågan måste därför våga ställas om den är en polisiär gökunge som kan skötas bättre utanför polisen (se bl.a. RPS´ egen inspektionsverksamhet, problemen kring införandet av den s.k. PUM-modellen etc.)?

Vi menar att Rikskriminalen inte får försvagas på det sätt som vi uppfattar att utredningen föreslår
Av utredningen framgår, såvitt vi kan förstå, att man är beredd att avlöva Rikskriminalpolisen vissa arbetsuppgifter till fromma för den föreslagna nya regionala nivån. Om detta är meningen så avstyrker vi kraftfullt alla sådana försök. Att i det prekära läge som den svenska brottsbekämpningen sitter i just nu också börja skala av den centrala kriminalpolisorganisationen vissa arbetsuppgifter utan att vi vet var dessa landar, är inte förnuftigt. Vår allmänna uppfattning är att det inte går att på regional och lokal nivå specialisera sig på det sätt som man kan göra på central nivå. Tyvärr, hur mycket man än vill så finns det kompetens som en polis eller civil specialist bara kan skaffa sig genom att själv arbeta på den centrala polisnivån. Detta är inte specifikt för Sverige utan gäller också internationellt. Att det fungerar så är inte heller konstigt; gå till vilken annan organisation eller företag som helst. Viss kompetens kan man bara skaffa sig på huvudkontoret eller i koncernledningen. Det innebär inte att denna kompetens ”är bättre eller finare” än kompetens som man får genom att jobba lokalt eller i en annan myndighet; det är allmänt veterligt och behöver inte förklaras.

Detta förhållande gäller också beträffande skrivningar om att flytta ut frågor om polisiär metodutveckling ut i landet. Vår uppfattning är att man ska vara lika försiktig med att göra detta som att flytta ut Rikskriminalpolisens arbetsuppgifter. Tankar om s.k. rättvisa, att också poliser som inte vill jobba i Stockholm av någon slags rättviseskäl måste få komma ifråga för att jobba med ”intressanta utredningar”, måste oftast få vika för sanningen. Inte heller beträffande metodutvecklingsfrågor kan man utanför RPS eller RKP ha de perspektiv, utländska erfarenheter, erfarenheter av inspektions- och utbildningsverksamhet, erfarenhet av arbete med normering, ofta i nära samverkan med departement och andra centrala myndigheter, som behövs för att förstå vilka metoder som en starkt lagbunden verksamhet som polisens, kan och får använda sig av. Att vi väljer att ta upp frågor om metodutveckling här är naturligt eftersom vi skriver om RKP. Men vi har även på andra ställen i utredningen uppfattat budskap om ”hur bra det kan bli om man flyttar ut sådana arbetsuppgifter också i regionerna”. Vår erfarenhet är att man måste vara försiktig med detta eftersom det sällan brukar fungera.

Hoten från den organiserade brottsligheten blir inte mindre. Vi har tre befolkningstäta regioner i vårt land där dessa hot och angreppen från den organiserade brottsligheten är som värst. Vi ser därför gärna att Rikskriminalpolisen organisatoriskt förstärks med varsin avdelning (motsvarande) i Göteborg respektive i Malmö. Sådan verksamhet kolliderar inte med den lokala polisens; arbetsuppgifterna räcker till för båda men det finns ärendeslag där det tidigt går att bedöma att de leder internationellt och därför (oftast) passar bättre för en nationell enhet att hantera. Vi ser också gärna den s.k. Nationella insatsstyrkan förstärks med varsin ny avdelning (motsvarande) med placering vid den nu föreslagna avdelningen i Göteborg respektive Malmö. Vi ser tydliga behov av en sådan förstärkning i just de regionerna.

Beträffande rollen för den centrala kriminalpolisverksamheten ser vi också gärna att den organiseras så att också det nordiska samarbetet mot den organiserade brottsligheten verkligen beaktas; med bättre gemensam fokusering och bättre samarbete i Norden skulle effektiviteten öka.

Vi anser att Statens Kriminaltekniska Laboratorium organisatoriskt bör placeras utanför polisen som en egen myndighet
Utredningen beskriver hur man ser på den roll som Statens Kriminaltekniska Laboratorium spelar för den svenska brottsbekämpningen. Vi menar att den rollen blir än viktigare på grund av utvecklingen av den organiserade brottsligheten, särskilt vad gäller internationella inslag och utvecklingen av den så kallade IT-brottsligheten. En brottsbekämpningsorganisation kan inte nog värdera värdet av att hantera kriminaltekniken professionellt. Under senare år har svensk polis, bl.a. av ekonomiska skäl, utbildat så kallade lokusar, alltså en slags lokala brottsplatstekniker för att klara det ökade behovet av brottsplatsundersökningar. Vi är inte säkra på att detta är den rätta vägen framåt.

Det viktigaste för kriminaltekniken är att den har ett stort förtroende från de inblandade aktörernas sida; förtroendeskador är därför det värsta som kan drabba en sådan verksamhet och som skulle sätta hela brottsbekämpningen under press. Vi ser därför risker med att av besparingsskäl ”kortutbilda” poliser till kriminaltekniker. Men ändå viktigare är att vi ser risker i att kriminaltekniken allmänt sett ligger för nära det vanliga polisarbetet, som en del i en större polisorganisation, som nu föreslagits. Riskerna för att den organisationen inte ska bli sedd som opartisk och opåverkad tror vi kommer att öka; vårt land verkar hittills ha klarat sig bra från skandaler och försök till manipuleringar av utredningsresultaten men det kan vara en tidsfråga innan även vi drabbas av att denna del av brottsbekämpningen utsätts för enorm press bl.a. från de tilltalades advokater. Det är bättre att ta tag i saken nu än att vänta på att vi hamnar i nya problem.

Vi föreslår därför att hela polisens nuvarande kriminalteknikverksamhet organisatoriskt placeras utanför polisväsendet. Vi tror det enklaste för regeringen är att den bildar en egen myndighet för detta ändamål. Den nya myndigheten bör alltså vara helt fristående från polisen men kan, om det bedöms lämpligt, övergångsvis hyra lokaler av polisen. Den nya myndigheten knyts till högskolor och universitet, både svenska och utländska. Den ansvarar för att hela kriminaltekniken, från brottsplats till de slutliga omdömena i laboratorierna, håller högsta internationella standard. Den rekryterar självklart sina egna medarbetare från polisen, från tekniska högskolor m.fl. institutioner och arbetar efter de högsta internationella standarder. Huruvida även Statens Rättsmedicinska Laboratorium ska infogas i myndigheten måste utredas vidare; av vad som skrivs i utredningen känner vi oss inte övertygade om att detta inte skulle kunna vara en väg framåt.

Vi anser att Internutredningar och Inspektionsverksamheten helt bör placeras utanför polisen
När det gäller polisens internutredningar av brott som begås av den egna personalen har det under den senaste 40-årsperioden skrivits spaltkilometer. Självklart finns det kompetens utanför polisorganisationen som kan utreda sådana brottsanmälningar. Vi vill inte förlänga den diskussionen utan kan bara säga som ovan; riv plåstret, skicka ut den verksamheten långt utanför polisväsendet för att slippa ifrån alla misstänkliggöranden. Motsvarande gäller för Rikspolischefens egen inspektionsverksamhet. Den förtjänar stort beröm i de flesta fall, men får ingen erkänsla eller uppskattning eftersom den kan misstänkliggöras. Också mot den bakgrund som utredningen skissat med polisens dåliga resultat etc., så finns det nu ändå fler anledningar att också riva det plåstret än gång för alla.

Vi menar att kommunala och privata komplement till polisen bör utredas
Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) skriver i sin inriktning fram till 2016 följande under rubriken ”Brottsligheten måste förebyggas” (s.17): ”Utvecklingen går mot att medborgarna konsumerar allt mer trygghets- och säkerhetstjänster. Det är därför viktigt att samhällets trygghetsskapande resurser finns att tillgå oavsett var man vistas i landet och att insatserna sker koordinerat och effektivt”.

Citatet ovan visar att SKL kräver att hela landet ska ha del av de samlade ”trygghetsresurserna” och att dessa bl.a. ska ”koordineras”. Detta kommer att leda till stora krav på att polisen tar sitt ansvar längst ut i lokalsamhället. Men alla förstår att polisens resurser någonstans är ändliga, någonstans tar slut hur stor satsning som än görs på den statliga polisen. Men eftersom ”konsumtionen” av trygghets- och säkerhetstjänster beskrivs som ökande så måste detta behov kunna mötas på andra sätt än genom enbart poliser.

Vi delar uppfattningen att behovet kommer att öka; det finns till dags dato inget som motsäger detta. Samtidigt har vi i Europa hamnat i en ekonomisk kris som kommer att vara under i vart fall den närmaste tio-årsperioden. Att Sverige hittills klarat sig bättre än flertalet andra länder ska vi vara tacksamma för men det finns inga garantier för att vi även fortsättningsvis kan hållas skadeslösa.

I USA har polisen fått vidkännas (stora) nedskärningar och i Storbritannien ska polisen reduceras från 120 000 till 100 000. Sådana nedskärningar innebär att polisverksamheten påverkas; det går bara inte att fortsätta att jobba som man alltid gjort. I USA är mantrat att man måste få ut mer polisverksamhet för skattepengarna genom fördjupat samarbete mellan det allmänna och det privata (s.k. Public-Private Cooperation, PPC).

I England har regeringen på ett år gjort om hela polisorganisationen i grunden, också inkluderande besparingar. Regeringen har varit missnöjd med resultaten och man har (till slut) insett att man inte längre klarar av att styra polisen med skriftliga dokument från Home Office (”Inrikesdepartementet”) i London. Man har därför i dagarna infört ett system där tyngdpunkten på allvar flyttas från London ut till kommunerna (motsvarande). Man går t.o.m. så långt att polisverksamheten läggs i händerna på personvalda ”sheriffer” (vår benämning på ”police and crime commissioners”). Dessa sheriffer får makt att t.o.m. avsätta sådana polischefer som inte klarar av att bekämpa den brottslighet som drabbar befolkningen. Det kommer alltså att finnas ”raka rör” mellan hur tillståndet är i kommunerna och vad polisen verkligen arbetar med.

Vi måste försöka ta höjd för att det kan komma krav på motsvarande behov av förändringar även i vårt land; att behovet av trygghet kommer att öka samtidigt som de statliga resurserna minskar. Kommunerna måste kunna hjälpa till på olika sätt att upprätthålla trygghet och säkerhet. De måste kunna använda ordningsvakter och väktare mer effektivt. Dessa yrkeskategorier måste också kunna användas av polisen på ett mer effektivt sätt än vad som gäller idag, bl.a. som en resurs för att ersätta poliser i vissa fall och med vissa uppgifter som inte kräver polisutbildning. Med ett närmande mellan polisen och de säkerhetsföretag som tillhandahåller sådan personal följer också bonuseffekter som är viktiga för samhällets kontroll och tillsyn av hela

säkerhetsbranschen. I Sverige har några av världens ledande säkerhetsföretag byggts upp, t.ex. Securitas och G4S. Det är hög tid att kunna få med dessa företag bättre också i det allmännas arbete med ordning och säkerhet, för att kunna möta allmänhetens krav och som ett komplement till polisen. Det ökar också möjligheterna att kunna svara upp mot allmänhetens krav över hela landet. Det är dags att låta poliser vara poliser och att andra krafter kan tillåtas ta ett större ansvar för att bistå i andra viktiga delar av samhällets samlade trygghetsarbete.

Allt detta är förstås självklarheter men har aldrig fått diskuteras tidigare. Många bra utredningar beträffande förbättringar av polisens s.k. kärnverksamhet har förpassats till det runda arkivet. Försöken att genomföra s.k. närpolisverksamhet i vårt land slogs till spillo trots att det politiska systemet beställt detta genom 1975 års polisutredning och den därpå sittande Polisberedningen (se den s.k. princippropositionen från 1989/90). Polissystemet obstruerade men ingen brydde sig. Förändringar för att kunna jobba närmare kommunerna, tillsammans med ordningsvakter och väktare blev det inget av (Trygghetsutredningen, Polis i glesbygd m.fl.). Det lokala brottsförebyggande arbetet som det beskrevs i regeringens program ”Alla vårt ansvar” från 1996 har haft mycket svårt att få genomslag. Vi delar t.ex. inte alls de bedömningar som utredningen gör av de så kallade kontrakt som skrivs mellan polisen och kommunerna för att bl.a. aktivera detta arbete; vår uppfattning är att det fortfarande fungerar ganska dåligt på de flesta ställen. Det finns motsatser så klart men då handlar det om enskilda eldsjälar. Vi pratar om en över tid kvalitetssäkrad organisation med processer och system för verkligt samarbete till fromma för kommuninnevånarna; på den nivån är resultatet klent och kommunerna lider mycket av att sakna en fungerande polisverksamhet (se bl.a. tidigare omnämnd inspektion av samverkan mellan polis och kommun).

Vi menar därför att en utredning om hur den framtida polisen ska organiseras inte kan blunda för dessa frågeställningar. Den måste våga sätta ner foten och ta ställning till hur polisens arbete och organisation kan justeras för att underlätta samverkan och samarbete med näringslivet och andra privata aktörer inom trygghetsområdet. Det brukar också, mellan tummen och pekfingret, beskrivas att 90 procent av samhällets totala brottsförebyggande resurser finns utanför den statliga sfären. I det sagda ligger också att utredningen måste klara ut förutsättningarna för att de kommuner som så önskar ska kunna inrätta kommunala närpoliser. Den frågan går inte längre att ducka för när man ser utvecklingen i vissa utsatta kommuner; invånarna kommer inte finna sig i att inte få hjälp, oavsett om den som kommer är avlönad av staten eller av den egna kommunen.

Att polisen förstatligades på 1960-talet var kanske den enda vägen framåt vid den tiden; men låt inte en 50 år gammal debatt förmörka dagens tänkande. En väl bedriven polisverksamhet är avgörande för att kommunerna ska klara av sina åligganden gentemot medborgarna; polisen är därför en alltför viktig ”samhällsinstitution” för att också fortsättningsvis enbart vara en statlig angelägenhet; den dag när vi i kommunala val kan få i vart fall begränsad möjlighet att på allvar påverka hur polisverksamheten bedrivs lokalt, då ökar medborgarnas intresse för de bokstavligen livsviktiga frågorna om säkerhet och trygghet i lokalsamhället.